

Yolda olmanın getirdikleri: aksiyon filmlerinden ne öğrenebiliriz?

Yazı Zeynep Naz İnansal

Ridley Scott, *Thelma & Louise*'de birçoğumuzun alışık olmadığı bir yaratıcı kararla, seyircisine Louise'in tek başına otomobilde Thelma'yı beklediği sahneyi uzun uzun izletir. Sahnede pek bir şey olmaz, hatta tek aksiyon, Louise'e camdan bakan yaşlı bir kadındır. Bir süre sonra artık sıkıntımızla baş başayken, Thelma koşarak gelir ve Louise'e bağırarak arabayı sürmesini söyler. Hızlıca yola çıkarız ve bir anda enerjinizin yükseldiğini hissederiz. Yönetmen çok basit bir yöntemle, seyircisine hareket halinde olmanın keyfini hissettirir. Böylece bu iki kadının kaçışını veya yolda oluşunu sorgulayacağımız varsa da vazgeçeriz. Bu örnekte olduğu gibi, birçok aksiyon filmi de bize hareketin ve dinamizmin keyfini hatırlatır. Şimdilerde tüm insanlık olarak en durağan zamanlarımızı geçirdiğimiz

bu dönemde, kurtarıcılarımızdan biri de bizi bir nebze olsun hareketle buluşturan aksiyon filmkri. Çoğu film analizinde yok sayılan ve ciddiye alınmayan bu türden öğrenecek çok şeyimiz olduğunu düşünüyoruz.

Filmleri kategorize etmeye yarayan türlerin her birinin paketi halinde 'beklentiler' olduğunu söyleyebiliriz. Her türün bir ikonografisi; yani kendine özgü bir mekan, ışık, kostüm kullanımı ve teması var. Filmlerde sık sık tekrarlayan bu öğeler de o türün ana meselesini ve dardını anlatmasına araç oluyor. Bilim-kurgu türünün donuk oyunculukları bize insanlığımızı yitirdiğimiz bir zamanı yaşatırken, müzikallerin rengarenk dünyası da bir nevi kaçış aracı görevi görüyor. Bu bağlamda aksiyon türüne baktığımızda öne çıkan tema her zaman hareket. Aksiyon denince aklımıza

büyük patlamaların, dev silahların, heyecanlı kovalamaca, takip ve dövüş sahnelerinin gelmesi de bu yüzden. Westernleri, ajan, süper-kahraman, Japon Samuray ve Çin Kung-Fu filmlerini de içinde barındıran aksiyon, bir ya da birçok kahramanın ana bir kötüyle savaşını dinamik bir şekilde anlatıp her zaman odağına hareketi almasıyla biliniyor.

Birçok türden farklı olarak aksiyon, yalnızca sinemaya özgü bir tür. Örneğin gorik; hem edebi, hem de mimari yansımaları sahipken, aksiyon sadece sinemada var olabilir. Bir aksiyon filmi ni layığıyla anlatılabilmek zordur, izlemek gerekir. Bu açıdan da aksiyon, seyirciye sinemanın aslen görsel ve işitsel bir medyum olduğunu hatırlatır. Yalnızca sinematik anlatının mümkün kıldığı bu hareket alanı ve dinamizm, Edwin S. Porter'in →

Çizim: "Live and Let Die" sahnesinde dublör Jerry Comeaux Claston GT-50 sürat teknesini kullanırken. 1975 Fotoğraf: Bettmann

Sağ üstte (yukarıdan aşağıya): Buster Keaton "The General" filmi'nin setinde, 1927. Fotoğraf: Betman Peter Strausfeld tarafından Akira Kurosawa'nın 1954 yapımı "Seven Samurai" filmi'nin tasarımlar poster.

Sol: Sean Connery'nin başrolde olduğu 1979 yapımı "The Great Train Robbery".

1903 yapımı *The Great Train Robbery* filmi'nin gösteriminde yaşananlarla özdeşlenebilir. Bu türün potansiyeli, daha önceki hiçbir sanat dalında olmayan dinamizmi perdedeki trenin üzerlerine geldiğini düşünüp salonu terk eden seyircilerle hayat bulur. Bu öyle bir dinamizmdir ki, seyirciyi bile yerinden kaldırıp harekete geçirir.

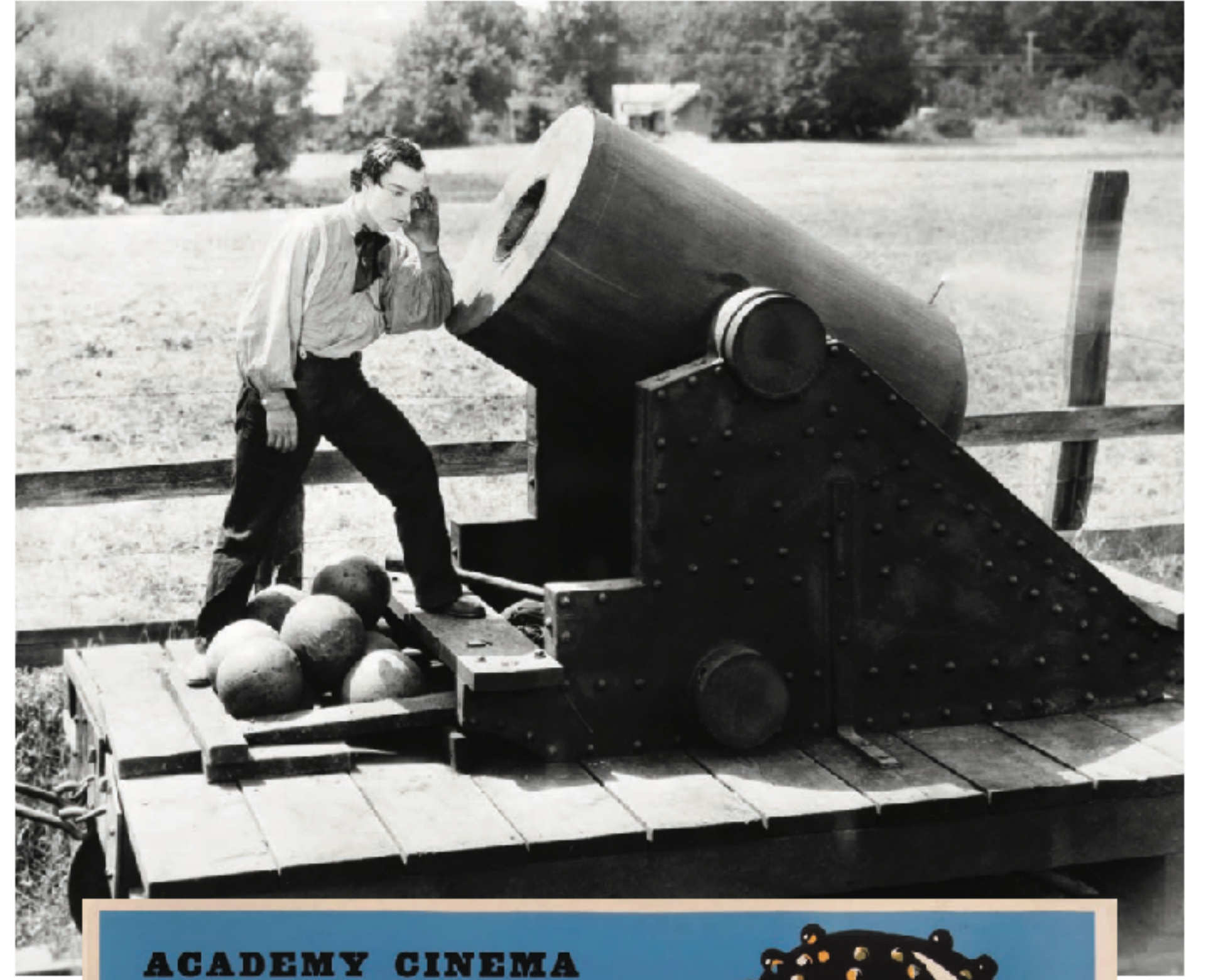
Sessiz sinema döneminde, diyalogdan çok beden diliyle ya da aksiyonla anlatılan hikayeler de aksiyon türünün gelişimine katkıda bulunur. Hatta insanları güldürmek adına tren tepelerinde dolanan, dev binalardan sarkan, arabalara atlayan Charlie Chaplin ve Buster Keaton gibi komedyenler, aksiyon kahramanlarının ahalisi gibi görülebilir. Daha sonrasında da western türü tarafından uzunca bir süre domine edilen aksiyon türü, özellikle 1980'li yıllarda, özel efektlerin de gelişmesiyle, bir daha azalmayan ciddi bir yükselişe geçer. James Bond gibi ajan filmleriyle, *Alien* gibi bilim-kurguyla harmanlanır ve şimdilerde her köşeden yeni bir örneği çıkan süper kahraman

filmleriyle de altın çağlarını yaşamaya başlar. Anlayacağınız aksiyon türü, komedyenlerden kovboylara, *Terminator* gibi kadı ölüm makinelerinden, kadın savaşçılara ve süper kahramanlara uzanan bir yolculuğa sahiptir.

Sadece keyifli bir görsel deneyim sunması da aksiyonu sevmek için yeterli bir sebep olsa da, hareketi odağına alan bu türün insanlık ve toplum hakkında söylediklerine bakmak aydınlatıcı olabilir. Aksiyonun çıkışına da yardımcı olan alt türlerinden western, hareketin ve her daim ilerlemenin önemini vurgular. Amerika; hem Avrupalı geçmişlerini, hem de bulundukları kıtanın tarihini silip yepyeni bir kimlik oluşturmak istediğinde kullandığı araçlardan biri de western filmleri olur. Bilinmez ve tehlikeli topraklara medeniyet getiren Amerika, bilgi ve her koşula dayanıklı kahraman bir kovboy tarafından temsil edilir. Vahşi koşullara dayanıklı bu kahraman öncüdür ve hareketli; sınırı her daim ileri taşıma görevine sahiptir. Gittiği yeri önce temizler, güvenli hale getirir. Daha sonra da buraya medeniyet

gelir. Ama kahramanın dinlenmeye ya da durmaya hakkı yoktur. O her zaman ilerlemek ve sınırı daha da ileri taşımak zorundadır. Bu yüzden ki western filmleri kısa tamamen fethedildiğinde Vietnam'a, Orta Doğu'ya ve hatta uzaya taşınır. Çünkü John F. Kennedy'nin de dediği gibi uzay, son sınırdır.

Yok olduğunu düşündüğümüz western, bilim kurguyla harmanlanarak uzay ve kıyamet filmlerinde kendini gösterir. Artık ondan alabileceğimiz ilham; durmaksızın fethetme değil, keşfedilmesi gereken alanın değişkenliğidir. Günümüzün western filmleri, insan zihnini ve zamanı keşfedilmesi gereken son sınır olarak belirler. Sınırın taşınacağı bir yer kalmadığında, zihnimiz ve kendimiz kalırız. Bu döngünün sürekliliği, değişimin kaçınılmazlığı bizi korkutmasın. Belki de ileri doğru bir kaçışansa; bambaşka bir hareketi benimsemek, değişimi de hareketin bir versiyonu olarak görmek bizi kurtaracaktır. Belki o zaman tüm bu bilinmezliğe umutla bakabiliriz. ☺

**ACADEMY CINEMA
TWO**
Oxford Street • 437 5129

First British Screen Presentation
THE COMPLETE VERSION
of the epic Japanese masterpiece

**AKIRA KUROSAWA'S
SEVEN
SAMURAI**

starring

**TOSHIRO MIFUNE
TAKASHI SHIMURA**

